

Veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som
har barn med særskilte behov i barnehage?

Dina Grue
Kandidatnummer: 6019

Bacheloroppgave
Ledelse i en lærende barnehage – BHBAC3950

Trondheim, mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

For litt under tre år siden begynte jeg på barnehagelærerutdanningen på Dronning Mauds Minne Høgskole. I løpet av disse årene har mitt syn på barn og barndom utviklet seg. I tillegg til tidligere arbeidserfaring har årene på utdanningen spesielt vekket min interesse for barn med særskilte behov. De barna som på en eller annen måte skiller seg ut av mengden, trenger ekstra oppfølging og som kan være flinke til å teste grenser, men også de barna du blir veldig lett glad i. Tett samarbeid med foreldrene til disse barna ser jeg på som ekstra viktig. Derfor valgte jeg å skrive en bacheloroppgave om foreldreveiledning, hvor målet med oppgaven var å finne ut mer om hvordan pedagogisk leder arbeider med veiledning til foreldrene som har barn med særskilte behov. Bachelorperioden har gitt meg mange nye erfaringer og har styrket min kunnskap på dette feltet.

Jeg ønsker å rette en takk til informantene mine, som velvillig stilte opp for å hjelpe meg! Jeg vil også få lov til å takke veilederne mine.

Takk!

Mai 2018

Dina Grue

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av oppgave.....	4
1.2 Hva er et særskilt behov?.....	5
1.3 Samfunnsperspektiv.....	5
1.4 Problemstilling	6
1.5 Oppbygging av oppgaven.....	6
2. Teori	8
2.1 Barn med særskilte behov i barnehagen.....	8
2.2 Hva er foreldreveiledning?.....	9
2.2.1 Hvordan kom veiledning til barnehagene.....	9
2.2.2 Begrepet veiledning	10
2.3 Forutsetninger for godt foreldresamarbeid.....	11
2.4 Den vanskelige samtalen.....	12
2.5 Personalet trenger faglig kunnskap om barnets utvikling.....	13
2.6 Relasjonskompetansen.....	14
2.7 Tverrfaglig samarbeid.....	15
3. Metode.....	16
3.1 Valg av metode.....	16
3.2 Kvalitativt intervju.....	17
3.3 Utforming av intervjuguide.....	18
3.4 Utvalg.....	18
3.5 Intervjusituasjonen.....	19
3.6 Analyse og tolkning.....	20
4. Resultater og drøfting.....	21
4.1 Foreldreveiledning når en bekymring kommer opp.....	21
4.2 Hvilke tiltak kan pedagogisk leder sette i gang for å veilede foreldrene?	22

4.3	<i>Barnehagene ufarliggjør begrepet særskilt behov</i>	24
4.4	<i>Tverrfaglig samarbeid.....</i>	26
4.5	<i>Hva foreldre legger i god veiledning.....</i>	27
4.6	<i>Dokumentasjon som verktøy i veiledning med foreldre</i>	29
5.	Konklusjon og avslutning.....	31
5.1	<i>Oppsummering.....</i>	31
5.2	<i>Personlige refleksjoner</i>	32
6.	Litteraturliste	33
7.	Vedlegg.....	35
7.1	<i>Intervjuguide – til foreldre.....</i>	35
7.2	<i>Intervjuguide – til pedagogisk leder</i>	36
7.3	<i>Samtykkeskjema</i>	37

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av oppgave

Det vil være behov for særskilt tilrettelegging i alle alderstrinn, også i barnehagen. Det er nødvendig at pedagogisk leder har kompetanse på det spesialpedagogiske fagområdet, slik at behovet blir oppdaget så tidlig som mulig og barnet får aktuell hjelp (Sjøvik, 2007, s. 31). I Rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen skal sørge for at alle barn som trenger ekstra støtte skal få den sosiale, pedagogiske og fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 26). Etter tidligere jobberfaring og årene på utdanningen ser jeg at det er viktig at barn med særskilte behov får tilrettelegging så tidlig som mulig. Jeg synes også det er interessant og jobbe med disse barna for å kunne legge til rette på best mulig måte.

Når det gjelder barn med særskilte behov i barnehage vil pedagogisk leder enten få vite om behovet før barnet har begynt i barnehage, eller så vil behovet bli oppdaget etter at barnet har begynt i barnehage. Har barnet allerede en diagnose eller et særskilt behov før barnehagestart vil foreldreveiledningen på flere måter være lettere å gjennomføre enn om behovet blir oppdaget i barnehagen. Da har foreldrene allerede et samarbeid og nettverk med hjelpeinstanser, og pedagogisk leder vil derfor forholde seg til dette. Blir hjelpebehovet oppdaget etter at barnet har begynt i barnehagen vil dette være et ukjent område for foreldrene, og det vil være et større behov for at pedagogisk leder kommer med konkrete råd og veiledning (Sjøvik, 2007, s. 90). På grunn av min interesse for barn med særskilte behov er godt samarbeidet med foreldrene til disse barna noe jeg synes er viktig. Jeg vil derfor få mer kunnskap om hvordan pedagogisk leder kan veilede foreldre som har barn med særskilte behov.

Foreldre er de viktigste personene i barnets liv og viktige samarbeidspartnere for barnehagen (Glaser, 2016, s. 9). Godt foreldresamarbeid er en forutsetning for at barnehagen skal lykkes med barnet. Viser personalet respekt og forståelse for foreldrene og anerkjenner at de er gode ressurspersoner for sine barn, vil det være lettere å håndtere vanskelige samtaler og unngå at foreldrene trekker seg unna. Noen ganger vil foreldrene få følelsen av at de ikke strekker til og vil derfor trenge en samtalepartner som kan veilede de på andre og alternative måter. Her kan pedagogisk leder være en god støttespiller (Glaser, 2016, s. 15).

Det finnes flere måter å veilede foreldre på, men det er ingen måte som anses å være riktig for enhver familie og barn. De er foreldre til sine egne barn og pedagogisk leder vil møte ulike utfordringer. Krav til foreldrenes styrke og utholdenhet om barnets utagering, temperament og utholdenhet når det gjelder oppmerksomhet, vil naturligvis være krevende for noen foreldre. Det er barnehagens oppgave å fremtre som anerkjennende støttespillere i et tett samarbeid med barnet og barnets foreldre for å styrke foreldrenes ressurser (Kinge, 2009, s. 42). I mine tre praksisperioder i utdanningen har jeg sett hvor viktig et godt fungerende foreldresamarbeid er for både barnet, foreldre og personalet. Jeg synes vi som arbeider i barnehagen er heldig som har mulighet til å føre en dialog med foreldrene hver dag.

1.2 Hva er et særskilt behov?

I alle samfunn vil vi finne barn som av ulike grunner har behov for spesiell hjelp for å kunne tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, og for å kunne utvikle seg på best mulig måte. Disse barna er blitt omtalt som barn med særskilte behov eller barn med behov for særskilt hjelp og støtte. Som alle andre barn er de ulike individer, noe som gjør at barn med særskilte behov er en svært uensartet gruppe. Det blir derfor umulig å lage absolutte kriterier som kan vurdere hvilke barn som har et særskilt behov. Det er også forskjellig hva foreldre, fagfolk og offentlige myndigheter legger i begrepet (Sjøvik, 2007, s. 17). Når jeg skriver særskilte behov i denne oppgaven mener jeg barn som kan ha en litt utagerende atferd, som har blitt eller kanskje skal bli utredet for en diagnose eller som har en annerledes utvikling enn andre barn. Jeg vil også få nevne at barn ikke renger å ha en utagerende atferd for å ha en type særskilt behov.

1.3 Samfunnsperspektiv

Dagens foreldre er preget av variasjon med hensyn til nasjonalitet, livssyn og sosiokulturelle verdier. Foreldregruppen har også gått fra å være mer eller mindre homogen til å bli heterogen, som vil si at familieforholdene er ulike på flere områder - yngre og eldre, -mødre og fedre, - ulik utdanningsbakgrunn, -ulik nasjonal bakgrunn (Glaser, 2016, s. 16). Med nær sagt full barnehagedekning har foreldrene, i større grad enn tidligere, stilt krav på en helt annen måte og de kan velge den barnehagen de selv ønsker for sitt barn. Foreldresamarbeidet

har derfor utviklet seg til å bli en viktig del av barnehagen og det ses på som en balansekunst å opptre på en måte som gjør at foreldrene ønsker å samarbeide med barnehagen (Glaser, 2016, s. 17). Det er i dag generelt en større forståelse og respekt for ulikhet i barnehagen og personalet skal kunne møte alle foreldre med større grad av profesjonalitet og faglig enhet (Glaser, 2016, s. 134).

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt» (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 11).

1.4 Problemstilling

Gjennom teoretisk og praktisk studie på Dronning Mauds Minne Høgskole har jeg tilegnet meg kunnskap, ferdigheter og kompetanse på barn og barndom, på voksenrollen og barneperspektivet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 58). Dette har lagt grunnlaget for hvilket temaområde jeg har valgt å konsentrere meg om i denne bacheloroppgaven. Ut fra temaområdet *foreldreveiledning* har jeg i samråd med veilederne mine utviklet problemstillingen:

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov i barnehage?

Problemstillingen bidrar til å avgrense og presisere oppgavens område og omfang, og målet med oppgaven er å få mer kunnskap om dette. Jeg vil belyse problemstillingen gjennom empiri og drøfte dette ut fra relevante teoretiske perspektiver. Bacheloroppgaven er studentens eget prosjekt og skal gjenspeile mine interesser rundt barn og barndom (Bergsland & Jæger, 2014, s. 59).

1.5 Oppbygging av oppgaven

Det finnes ingen fasit på hvordan man strukturerer en bacheloroppgave, likevel har jeg tatt utgangspunkt i Bergsland og Jægers oppsett (Bergsland & Jæger, 2014, s. 56). For å gjøre oppgaven oversiktlig har jeg valgt å dele inn i kapitler og underkapitler. I kapittel 1 har jeg skrevet en innledning med begrunnelse for valg av tema og problemstilling. I kapittel 2 har jeg gjort rede for aktuell teori i forhold til tema for denne oppgaven. Der går jeg blant annet inn på hva foreldreveiledning er og hva særskilt behov i barnehagen er. I kapittel 3 går jeg inn

på hvilken metode jeg har benyttet meg av for å samle inn data som grunnlag for denne oppgaven. Her vil jeg presentere informantene mine og gjøre rede for hvordan intervjuene er utformet og gjennomført. I kapittel 4 vil jeg presentere funnene mine i resultater og drøfting. Her vil jeg sette funnene opp mot hverandre og drøfte i lys av relevant teori. Til slutt vil jeg, i kapittel 5, komme med en konklusjon og avslutning av oppgaven og problemstillingen.

2. Teori

2.1 Barn med særskilte behov i barnehagen

I barnehagen har det de siste årene vært en jevn økning av antall barn som mottar spesialpedagogisk støtte, de fleste i aldersgruppen tre til seks år. Det har økt fra 2, 4 prosent i 2013 til 3,1 prosent i 2017. Dette kan skyldes at flere tilfeller oppdages på grunn av at det er flere barn som går i barnehage i dag enn tidligere. Det er også et større fokus på tidlig innsats enn tidligere, noe som fører til at barnehagene handler raskere når det er mistanke om et barn har behov for spesialpedagogisk hjelp (Nordahl, 2018, s. 58). Dette er i tråd med rapporten «Inkluderende fellesskap for barn og unge», som viser at det er behov for at barn får særskilt tilrettelegging og bedre pedagogisk tilbud enn det som tilbys i dag (Nordahl, 2018, s. 264). Kompetanse om spesialpedagogisk støtte, både hva som hjelper og hvilke behov som finnes, trengs det stadig mer kunnskap og kompetanse om. Norske barnehager har fokus på kompetanseheving, noe som presiseres i den reviderte strategien *Kompetanse for fremtidens barnehage* (2018-2022). Den skal bidra til at det blir flere barnehagelærere og barne- og ungdomsarbeidere i barnehage, i tillegg er målet at flere barnehagelærere tar utdanning på masternivå. Det skal også tilbys barnehagebasert kompetanseutvikling til alle ansatte i barnehagene (Nordahl, 2018, s. 67).

Satsningsområdene for strategien er: *et inkluderende miljø for omsorg, lek, læring og danning, språk og kommunikasjon, barnehagen som pedagogisk virksomhet og barnehagens verdigrunnlag* (2018-2022). Temaområdet *barn med særskilte behov* ble ikke videreført fra den forrige strategien, til tross for at dette er et område barnehagene har gitt uttrykk for trenger kompetanseheving i stor grad. Dette faller i stedet under satsningsområdet *barnehagen som pedagogisk virksomhet*, med tema som tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid og tilrettelegging for et inkluderende og likeverdig tilbud (Nordahl, 2018, s. 67-68).

Forskning viser at det er stor variasjon på kompetansen til personalet i barnehagen rundt omkring i landet og at dette er noe som fører til at barn med særskilte behov blir svært utsatt. Personell med kompetanse på dette område vil lettere kunne oppdage hvilken type utfordringer barnet har og ut fra dette sette i gang tiltak som kan forebygge og hjelpe barnets utvikling. Sammen med gode relasjoner til barnet har personalets kompetanse mye å si når vi måler kvalitet på barnehagen. Barnehagen skal forberede barnet til å begynne på skolen slik at

overgangen ikke blir alt for stor. Nordahl hevder at kvalitet i barnehagene er viktig for nettopp dette og at disse barnehagene fremmer barns kognitive og akademiske ferdigheter. Dette reduserer også antallet barn med hyperaktivitet og emosjonelle- og atferdsproblemer og fører til bedre oppmerksomhet (Nordahl, 2018, s. 68).

Ekspertgruppen har også forsket på foreldres opplevelse rundt det særskilte tilbudet som tilbys i barnehagene. Rundt tre fjerdedeler av foreldrene som har barn som mottar særskilt tilrettelegging er tilfreds med tilbudet barnet får. Foreldre som ikke er tilfreds med tilbudet begrunner dette med at tilbudet ofte blir gitt av en assistent uten kompetanse og for få timer i løpet av en uke (Nordahl, 2018, s. 76).

Barnehagen skal legge til rette for god dialog med foreldre. Foreldresamarbeidet skal inneholde observasjoner og vurderinger om enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Nedenfor vil jeg gjøre rede for hva foreldreveiledning er og hvordan dette tilbudet har utviklet seg i den norske barnehage.

2.2 Hva er foreldreveiledning?

2.2.1 Hvordan kom veiledning til barnehagene

Det nasjonale foreldreveiledningstilbudet i barnehagene ble iverksatt i 1995, da som et lavterskeltilbud. Målet med dette samfunnsorienterte programmet var å understøtte og fremme psykososial omsorgskompetanse hos omsorgsgivere og foresatte. Holdningen til foreldreveiledning har utviklet seg fra å være en mer belærende prosess til å bli en samtale med en anerkjennende holdning og med respekt og forståelse av foreldrenes situasjon og ulikhet. Tidligere var dette tilbudet gjerne et foreldretilbud til «risikofamilier», mens det i dag er et tilbud alle foreldre (Glaser, 2016, s. 134).

Etter 1995 la professor Karsten Hundeie og Henning Rye grunnlaget for organisasjonen kalt International Child Development Programme, som vi kjenner som forkortelsen «ICDP». Dette er et veiledningsprogram som inneholder punktene: omsorgsgivers oppfatning av barnet, åtte tema for godt samspill og de tre dialoger, prinsippene for sensitivisering, prinsippene for implementering og opplegg for spesielle målgrupper. ICDP-programmet kan brukes i

veiledning med foreldre, men for at en fagperson skal kunne bruke dette må det gis opplæring for sertifisering (Glaser, 2016, s. 134).

2.2.2 Begrepet veiledning

Begrepet veiledning brukes fordi tema i veiledningen gjerne er knyttet til fagfeltet til profesjonsutøveren (Vråle, 2015, s. 12). Før vi starter opp med veiledning er det viktig at pedagogisk leder har tenkt godt gjennom hva selve veiledningsprosessen vil inneholde. Prosessen organiseres i fasene – opprinnelsesfasen, planleggingsfasen, etablerings- og oppstartsfasen, arbeidsfasen og veiledningsprosessens avslutning. Opprinnelsesfasen er selve grunnlaget for hva veiledningen skal inneholde. Her vurderes det hva formålet med veiledningen bør være ut fra hvem som ønsker veiledning. Veiledning vil alltid berøre ulike aktører i en organisasjon (Vråle, 2015, s. 17). I foreldreveiledning vil for eksempel veiledningen bestå av pedagogisk leder som veileder, foreldre som veisøker og barna, i noen tilfeller kan også samarbeidspartnere som PPT også være inkludert. Etter opprinnelsesfasen kommer planleggingsfasen, som handler om praktisk tilrettelegging. Her legges en konkret plan på veiledningen – Hvem er veileder? – Hvem skal motta veiledning? – Hva skal tema eller fokus i veiledningen være? – Hvor bør veiledningen finne sted? – Hvor lenge skal veiledningen vare? – Hvor ofte bør det være veiledning? Disse punktene planlegges så godt det lar seg gjøre av veileder. Neste fase er etablerings- og oppstartsfasen, hvor selve veiledningen begynner. I denne fasen har veileder ansvaret for å legge grunnlaget for et godt samarbeid og bygge opp relasjonen til foreldrene. Arbeidsfasen er neste fase. Her skjer det som er blitt planlagt i de foregående fasene, selve veiledningen til foreldrene. Veiledning avsluttes i en avslutningsprosess hvor en oppsummering kan evalueres og avsluttes (Vråle, 2015, s. 31). I veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov vil gjerne denne veiledningen foregå gjennom hele barnehagetiden til barnet, for så og bli videreført til skolen når barnet er gammel nok.

Som veileder kan ofte pedagogisk leder få rollen som en type ekspert i relasjonen med foreldre. Foreldrene kan ha forventninger til vår kunnskap, både positivt og negativt. De kan komme med kommentarer som: «Dette vet du sikkert mye bedre enn oss, så vi velger å høre på deg» eller i den mer negative utgaven: «Dere pedagoger tror dere kan lese dere til kunnskap fra en bok!». Dette er noe som kan gjøre veilederen usikker, men det bidrar også til at man hele tiden må være konkret og åpen om sine faglige kunnskaper. En god egenskap som veileder er å være ærlig om sin usikkerhet og vise foreldrene at ingen kan være perfekte,

verken fagfolk eller foreldre. Dette er noe som vil skape tillitt til foreldrene og de vil vise åpenhet tilbake (Juul, 2012, s. 100-101). Foreldre er en gruppe som har mange ulike behov for støtte, råd og veiledning. En relasjon med nærhet og sensitivitet er gode forutsetninger for at vi skal kunne forstå foreldrenes tanker og verdier, og dette er noe som må bygges opp over tid. En måte å bygge opp dette forholdet på er å stille spørsmål. Gjennom spørsmål vil vi få et innblikk i hva foreldrene trenger og vi vil også vise at vi bryr oss (Glaser, 2016, s. 90).

For at pedagogisk leder skal lykkes med veiledningen er godt foreldresamarbeid nødvendig. I neste underkapittel vil jeg gjøre rede for hva som kan være forutsetninger for et godt foreldresamarbeid.

2.3 Forutsetninger for godt foreldresamarbeid

Godt samarbeid mellom hjem og barnehage er viktig for både barna, foreldrene og barnehagens virksomhet. Det er den daglige dialogen ved bringe- og hentesituasjoner som først og fremst bidrar til god kvalitet, men barnehagen skal også tilby foreldresamtaler minst to ganger per år hvor det er vanlig med en samtale på høsten og en på våren. Pedagogisk leder må ta ansvar for å invitere foreldrene inn i samarbeidet som omhandler barnets utvikling. Et godt foreldresamarbeid er et godt grunnlag for videre dialog om det skulle dukke opp situasjoner som skulle by på utfordringer (Johannesen & Mikkelsen, 2015, s. 64).

Når barnehagen er bekymret for et barns utvikling bør pedagogisk leder føre en åpen og god dialog med foreldrene om dette. Foreldrene skal få tydelig og god informasjon om hva barnehagen har observert og barnehagen må lytte til foreldrenes syn og vurderinger. Det samme gjelder når andre instanser, som PPT og helsestasjonen, er bekymret for barnets utvikling. Dette bidrar til at barnet får et godt tilbud hele veien, både i hjemmet og i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10).

Det er barnehagens ansvar å opprettholde et godt samarbeid med foreldre. Tillitt er et viktig element i relasjonen mellom barnehage og hjem. Det kan ta tid å bygge opp et tillitsforhold, det er derfor viktig å ta seg god tid og bli kjent med hverandre gjennom god kommunikasjon og åpenhet. Foreldrene skal oppleve at de og barnet blir tatt på alvor (Tvetter Thoresen, 2017, s. 59).

2.4 Den vanskelige samtalen

Noen foreldresamtaler kan være vanskeligere enn andre og dette er en samtale pedagogisk leder ofte gruer seg til. Samtalen kan være vanskelig fordi tema omhandler bekymringer eller problemer som for eksempel gjelder foreldrenes omsorg eller om barnets utvikling (Drugli, 2016, s. 116). Samtalen kan være vanskelig fordi tema kan være sårt og vekker forsvar fra foreldrenes side. Noen foreldre kan gå i forsvar, mens andre kan oppleves som vanskelig å samarbeide med ved at de ikke ønsker å snakke med barnehagen om tema. Som fagperson er det viktig å vite at dette ofte er en måte å forsvare seg selv på. Det er derfor viktig at pedagogisk leder har forståelse for foreldrenes følelser rundt det som blir tatt opp i samtalen, og kan vise empati. Det kan være særlig sårt og vanskelig for foreldrene om de ikke kjenner seg igjen i barnehagens bekymringer og påstander om deres barn og opplever at barnehagen ser barnet på en annen måte (Drugli, 2016, s. 121).

Det er ulike måter pedagogisk leder kan legge til rette for at denne samtalen ikke blir så vanskelig som antatt. Mye av jobben er allerede lagt om barnehagen har et godt samarbeid og en god relasjon til foreldrene fra før. Er dette samarbeidet godt opparbeidet fra før vil man som pedagogisk leder sjelden komme i en situasjon hvor samtalen oppleves som vanskelig. Det er blant annet derfor vi alltid bør legge stor vekt på foreldresamarbeid og det er noe som burde betraktes som nødvendig arbeid i barnehagen (Drugli, 2016, s. 118).

Tillit er en forutsetning for at samarbeidsrelasjonen skal være god. Vi kan definere tillit som tiltro til andre mennesker, hvor mye er basert på våre forventinger til hvordan personer oppfører seg. Det tar tid å bygge opp tillit til et menneske og det er både lett og kan være fort gjort å bryte ned tillit om man gjør noe som ikke er forventet fra den andre parten i tillitsforholdet. Pedagogisk leder kan ikke kreve tillit fra foreldre, det er noe man får ved å gjøre seg fortjent til det (Drugli, 2016, s. 118).

Når man er bekymret for et barns utvikling er det viktig at pedagogisk leder forsøker å sette seg inn i hva problemene kan skyldes og hvordan barnehagen kan arbeide for å støtte barnets utvikling på best mulig vis. Det er sjelden bare en årsak til at et barn utvikler vansker og som oftest er det flere faktorer som spiller inn. Det kan være både forhold i hjemmet, i barnehagen og andre miljøfaktorer som påvirker at vansker utvikles, ofte fordi barnet blir møtt på ulike

måter. I samtalen med foreldre bør pedagogisk leder utvise en åpen og bred tilnærming i forsøket på å finne ut mer om barnets vansker. For å avhjelpe vanskene må barnets styrker og sårbarheter vurderes for å vite hvordan hjemmet og barnehagen skal møte barnet i ulike situasjoner og dermed skape et tryggere miljø (Drugli, 2016, s. 122).

2.5 Personalet trenger faglig kunnskap om barnets utvikling

Faglig kunnskap om barn og deres utvikling er viktig for å oppdage tilfeller der barn ikke har en utvikling som normalt. Pedagogisk leder bør ha kunnskap om alt som på en eller annen måte kan hindre læring, utvikling og sosial utfoldelse, og om kunnskapen ikke strekker til å ha evnen til å kunne søke veiledning og hjelp fra andre instanser som har en spisset kompetanse på det feltet det gjelder. Det kan være ulike forhold som kan forårsake at et barn har en forsinket eller annerledes utvikling og dermed får et særskilt behov (Kinge, 2009, s. 58). Det kan være:

- Psykososiale og sosioøkonomiske forhold. Det kan være omsorgssvikt, overgrep, fattigdom og sterke minner/opplevelser som barnet har opplevd.
- Barns reaksjoner og opplevelser i forbindelse med sorg, savn, angst og frykt. Dette er gjerne knyttet til noe i barnets nærmiljø.
- Barns reaksjoner og opplevelser med psykologisk indre tilstander. Det kan være depresjon, angst, selvskading og lignende.
- Barns reaksjoner og tilstand knyttet til tidlige traumer eller til truende, katastrofeligende opplevelser i hverdagen. Dette kan oppstå om barnet har foreldre som går gjennom et samlivsbrudd eller skilsmisse eller om barnet opplever frykt for krig og terror, natur- og miljøkatastrofer eller andre katastrofeligende tilstander.
- Fosterbarns følelser og opplevelser rundt endret omsorgssituasjon og tap av nærkontakt med biologiske foreldre (Kinge, 2009, s. 58-60).

Dette er punkter som kan hindre oppmerksomhet, konsentrasjon, læring og utfoldelse. Pedagogisk leder og øvrig personale i barnehagen burde ha kunnskap om disse og legge til rette for oppfølging av barnets utvikling. I tillegg til punktene over, vil ulike diagnosekategorier som for eksempel ADHD, spesifikke språk og lærevansker og nonverbale lærevansker ha betydning for barnets utvikling (Kinge, 2009, s. 58). Det er denne typen særskilte behov jeg ønsker å gå nærmere inn på i min oppgave og hvordan pedagogisk leder

kan veilede foreldrene til disse barna, slik at barnet får et best mulig utgangspunkt til å utvikle seg.

2.6 Relasjonskompetansen

I tillegg til faglig kunnskap er evnen til «menneskelig innsikt» og kunnskap om kommunikasjon og samarbeid det som utgjør relasjonskompetanse (Kinge, 2009, s. 60). Det er også vesentlig for en relasjon å vise den andre parten at vi bryr oss og klarer å sette oss inn i deres situasjon. Dette vil vise at vi har vilje og evne til samarbeid, noe som også gjør det lettere å samarbeide tilbake (Kinge, 2009, s. 60-61).

Forutsetninger for relasjonskompetanse kan være at pedagogisk leder evner:

- å vise empati, forståelse, toleranse
- å se og bekrefte den enkelte
- å vise ydmyk nysgjerrighet overfor barnet som et unikt individ
- å være en trygg og tydelig voksen
- å være en betydningsfull voksen for barnet
- å være en god rollemodell
- å se det enkelte barn

(Kinge, 2009, s. 62).

Relasjonskompetansen til pedagogisk leder danner grunnlaget for forholdet til både barn og foreldre. Lederskapet i relasjonen mellom pedagogisk leder og foreldre preges av asymmetri fordi de har ulike roller. Pedagogisk leder har en større formell makt enn det foreldrene har, noe som knyttes til stilling, ansvar, kunnskap og rollen som den profesjonelle i relasjonen. Her er det likevel naturlig at pedagogisk leder har en emosjonell tilnærming til foreldrene og spesielt når det er sårbare tema som omhandler barnet (Johannesen & Mikkelsen, 2015, s. 29).

En grunnleggende verdi i relasjoner er at menneskene som inngår i relasjonen har gjensidig respekt for hverandre (Glavin & Erdal, 2017, s. 38). Pedagogisk leder inngår i relasjoner med mange ulike mennesker i barnehagen, men også med andre yrkesutøvere som barnehagen samarbeider med. Nedenfor vil jeg gjøre rede for tverrfaglig samarbeid.

2.7 Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid er en arbeidsform som innebærer samarbeid mellom ulike yrkesgrupper som arbeider på tvers av faggrensene (Glavin & Erdal, 2017, s. 25). Samfunnets utvikling og krav har gjort at det har blitt et større behov for å styrke det helhetlige perspektivet når det gjelder oppvekstsvilkår for barn. Dokumenter og utredning peker på at det tverrfaglig samarbeidet vil styrke det psykososiale forebyggingsarbeidet (Glavin & Erdal, 2017, s. 21). Oppvekstmiljøet for barn vil med andre ord bli styrket om alle som arbeider med og for barna samarbeider. I noen tilfeller har ikke pedagogisk leder den kompetansen som trengs for å kunne tilby barnet riktig tilrettelegging eller relevant veiledning til foreldre. Et tverrfaglig samarbeid vil være viktig for at barn og foreldre får riktig hjelp til riktig tid (Glavin & Erdal, 2017, s. 24).

3. Metode

I denne delen vil jeg si litt om hvilken metode jeg har brukt, og om gjennomføringen av innsamlingen av data som legger grunnlaget for oppgaven. Jeg vil også begrunne noen av valgene som har blitt tatt i løpet av prosessen. For å belyse problemstillingen har jeg brukt pensumlitteratur, i tillegg har jeg foretatt litteratursøk på biblioteket for å finne relevant litteratur opp mot temaet. Jeg har intervjuet to pedagogiske ledere og to foreldre som har hatt barn med særskilte behov i barnehage.

3.1 Valg av metode

Vitenskapelig metode vil si fremgangsmåter eller «teknikker» som gir deg svar på ulike typer forskningsspørsmål. Det finnes mange ulike former for metode, men vi velger å dele det opp i to hovedtyper, kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode benyttes gjerne i sammenhenger hvor det er distanse mellom forsker og informant, og vektlegger utbredelse og antall. Et eksempel på en kvantitativ metode er spørreundersøkelse, da det gjerne er et større antall mennesker som angir sitt svar og forskeren sjeldent er i kontakt med informantene (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66 & 68).

Kvalitative metoder går mer i dybden og gir oss innsikt i menneskers uttrykk. I motsetning til kvalitativ metode har kvantitativ metode gjerne en deduktiv tilnærming, som vil si at man går fra teori til empiri. Kvalitativ metode har en induktiv tilnærming, som går fra empiri til teori. Ved deduktiv tilnærming finnes det gjerne mye forhåndskunnskap om det aktuelle temaet, mens man gjennom ulike kvantitative metoder ønsker å bekrefte eller avkrefte antagelser. I en induktiv tilnærming finnes det kanskje lite forhåndskunnskap og man vil derfor bruke kvalitativ metode for å finne mer kunnskap om temaet. Mellom deduktiv og induktiv finner vi abduksjon, en pragmatisk tilnærming, der vi ser et samspill og en vekselvirkning mellom det teoretiske og det empiriske. Vi har ofte dannet oss en antakelse om det vi studerer og forsker på. I en pragmatisk tilnærming vil vi gjerne bli overrasket av at våre antakelser ikke skjedde eller at noe vi ikke hadde forutsett skjedde. Det kan for eksempel være at vi blir overrasket av det informanten forteller oss (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66-67).

Det er på mange måter tema og problemstilling som bestemmer hvilken type metode man skal velge for å innhente data. Det er derfor viktig å gjøre seg kjent med tema og klargjøre

formålet med prosjektet på forhånd (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). For å belyse min problemstilling har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Kvalitativ metode benyttes når målsettingen er å få en forståelse av sosiale fenomener og et innblikk i menneskers hverdagshandlinger. Det er ulike kvalitative metoder som kan benyttes for å samle inn data, blant annet intervju, observasjon, bilder, videoopptak og samtaler (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67). På grunn av oppgavens omfang, både tid og lengde, har jeg valgt å benytte meg av intervju som metode. Jeg tror dette er den metoden som er enklest å gjennomføre, både for meg og informantene, siden det kan være et intimt og taushetsbelagt tema. I neste underkapittel vil jeg gjøre rede for hva et kvalitativt intervju er.

3. 2 Kvalitativt intervju

Kvalitative intervjuer er en fleksibel metode som kan brukes i de fleste tilfeller og gir oss fylldige og detaljerte beskrivelser av det vi forsker på. Dette er en metode som gjør at de fleste informanter vil føle seg trygg. Vi kan sammenligne et slikt intervju med en samtale. Intervju egner seg som metode i tilfeller der forskeren har et ønske om at informanten kan snakke fritt om temaet og har større frihet til å uttrykke seg. Et intervju som har åpne spørsmål vil gi informanten mulighet til å dele personlige erfaringer og oppfatninger (Johannessen mfl., 2016, s. 145). Jeg benyttet meg kun av «en-til-en-intervju», som er et intervju med to personer tilstede. Dette fordi jeg ønsket å få et innblikk i den spesifikke informants forståelse, følelser, erfaringer, oppfatninger, meninger, holdninger og refleksjoner. Dette type intervju er også mest vanlig når temaet som diskuteres kan være intimt eller personlig (Johannessen mfl., 2016, s. 146). Dette var også mest praktisk siden alle informantene befant seg på ulike steder.

Før jeg gjennomførte intervjuene sendte jeg som sagt ut en intervjuguide til informantene og som jeg tok utgangspunktet i under intervjuene. Jeg benyttet meg derfor av et såkalt semistrukturert eller delvis strukturert intervju. Det var likevel frie tøyler for informantene å gå «ut av boksen» om de ønsket å tilføye noe annet og jeg kom med oppfølgingsspørsmål underveis (Johannessen mfl., 2016, s. 148). Nedenfor vil jeg gjøre rede for intervjuguiden.

3.3 Utforming av intervjuguide

Intervjuguide er et verktøy som brukes under intervju, både under ansikt til ansikt og i gruppesamtaler. En intervjuguide er ikke et rent spørreskjema, men mer en liste hvor det kan stå forskjellige tema eller generelle spørsmål som skal gjennomgås. De ulike temaene eller spørsmålene er utformet ut fra en problemstilling som undersøkelsen skal belyse. Før utformingen av intervjuguiden kan det være lurt å kartlegge hva du ønsker svar på av informantene og dele opp tema i små delemner (Johannessen mfl., 2016, s. 149). Jeg valgte å lage spørsmål i min intervjuguide. Dette gjorde jeg for å være mer forberedt til intervjuene, men det er også en metode som oppmuntrer informantene til å komme med en mer utdypende informasjon (Johannessen mfl., 2016, s. 149). I tillegg til spørsmålene i intervjuguiden stilte jeg oppfølgingsspørsmål ut fra det informantene snakket om og for å holde samtalen relevant for problemstillingen.

Nedenfor vil jeg gjøre rede for utvalget av informanter.

3.4 Utvalg

Man intervjuer gjerne så mange personer som er nødvendig for å finne svar på det problemstillingen spør om. Det er viktig å finne informanter som har erfaring og kunnskap på tema det spørres etter og som kan beskrive og forklare på en god måte (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). I utvelgelsen av informanter har jeg valgt å intervju to pedagogiske ledere, disse har jeg kjennskap til fra før. Jeg har også valgt å intervju to mødre som har hatt barn med særskilte behov i barnehage. Jeg ønsker å få et innblikk i foreldrenes syn og opplevelser rundt samarbeid mellom barnehage og hjem. Mor 1 hadde jeg ikke kjennskap til fra før, mens mor 2 har jeg en nær relasjon til. Jeg vil nå kort beskrive informantenes bakgrunn.

Pedagogisk leder 1:

Pedagogisk leder 1 er ei dame på 35 år. Hun er utdannet førskolelærer, med musikk og kunst som grunnfag. I tillegg til førskolelærerutdanning har hun tatt videreutdanning i GLSM, grunnleggende skrive og matematikklæring, og på nåværende tidspunkt styrerutdanning. Hun har til sammen jobbet i barnehage i 12 år, både som styrer og pedagogisk leder.

Pedagogisk leder 2:

Pedagogisk leder 2 er ei dame på 50 år. Hun er utdannet førskolelærer og har arbeidet i barnehage i 21 år. I den perioden har hun vekslet på og være pedagogisk leder og styrer. Hun har hatt ansvaret for den spesialpedagogiske delen i barnehagen hun arbeider i nå og har også fulgt med noen av barna over til skolen og jobbet der i perioder.

Mor 1:

Mor 1 er 45 år. Hun er utdannet førskolelærer og har vekslet på mellom å jobbe som pedagogisk leder og spesialpedagog. Hun er gift og har tre barn, to jenter og en gutt. Som informant stiller hun som mor til sin sønn som hadde et særskilt behov når han gikk i barnehage, men siden hun også er utdannet førskolelærer benyttet jeg sjansen for å høre hennes erfaringer fra den siden også.

Mor 2:

Mor 1 er 49 år. Hun er utdannet sykepleier og har arbeidet som avdelingsleder på eldrehjem og sykehus i til sammen 20 år. Hun er gift og har 3 barn, ei jente og to gutter. Hennes yngste sønn, som i dag er 14 år, var en aktiv gutt og hadde konsentrasjonsvansker når han gikk i barnehage. Prosessen med en utredning begynte i barnehagen, men han fikk diagnosen ADHD etter han begynte på skolen.

3.5 Intervjusituasjonen

Intervjuet er en mellommenneskelig situasjon og en samtale mellom to personer. Det er som regel informanten som viser åpenhet om et tema intervjueren ønsker å vite mer om.

Intervjueren tar stilling til det informanten forteller og må reflektere over dette. Det er viktig at informanten ikke føler at hun på noen måte utleverer seg selv eller barnehagen, noe intervjueren har et ansvar for at ikke skjer (Bergslang & Jæger, 2014, s. 72). Jeg hadde med et samtykkeskjema til intervjuene (se vedlegg 3). Ifølge forvaltningsloven er all informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner, taushetsbelagt. I samtykkeskjemaet gjør jeg klart at alle opplysninger fra prosjektet skal formidles anonymisert i oppgaven (Johannessen, mfl., 2016, s. 91).

Informantene fikk selv bestemme hvor intervjuene skulle finne sted, og de foregikk på arbeidsplassen og i hjemmet. I to av intervjuene benyttet jeg meg av båndopptaker. Da kunne

jeg lettere lytte aktivt til det informantene sa og dette har stor betydning for intervjuets kvalitet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). På de to siste intervjuene tok jeg notater samtidig som samtalen gikk. Dette tar lengre tid og alle detaljer kommer ikke like godt med som ved taleopptak. Etter intervjuene transkriberte jeg tale om til tekst. Når intervjuene var transkribert kunne jeg sette i gang med å analysere og tolke funnene informantene ga meg. Denne prosessen vil jeg gjøre rede for nedenfor.

3.6 Analyse og tolkning

Analyse av kvalitative data vil si å bearbeide tekst (Johannessen mfl., 2016, s. 29). Etter intervjuene satt jeg igjen med mye data og det var ikke alt som jeg så på som relevant for min problemstilling, dette valgte jeg derfor å utelate fra oppgaven. I utvelgelsen av data måtte jeg hele tiden ha problemstillingen i fokus. For å velge ut data som var relevant gikk jeg gjennom den skriftlige transkripsjonen og markerte det jeg ønsket å bruke senere. En utfordring i analyse- og tolkningsarbeidet kan være å vise leseren skille mellom informantenes utsagn og tolkninger og egne tolkninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 82). Derfor har jeg valgt å ta med informantenes sitater fra intervjuene. Bergsland og Jæger hevder at leseren vil se skillet mellom informanten og studentens tolkning når studenten presenterer materiale rett fra intervjuene (Bergsland & Jæger, 2014, s. 82).

4. Resultater og drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere og trekke frem funn fra informantene som er med på å belyse problemstillingen min. Målet med denne oppgaven var å få mer kunnskap om hvordan pedagogisk leder veileder foreldre som har barn med særskilte behov i barnehagen. Problemstillingen er:

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov i barnehage?

Jeg bygger besvarelsen min på intervjuene med de to pedagogiske lederne. Jeg vil også bruke erfaringer og opplevelser rundt foreldreveiledning sett i lys av to foreldre som har hatt barn med særskilte behov i barnehage.

Jeg vil diskutere funnene i lys av relevant teori.

4.1 Foreldreveiledning når en bekymring kommer opp

Den første samtalen om et barns utvikling eller utagerende atferd kan oppleves som en vanskelig samtale for pedagogisk leder. Det er mange måter pedagogisk leder kan legge opp til at denne samtalen ikke blir så vanskelig som antatt (Drugli, 2016, s. 117).

Både pedagogisk leder 1 og pedagogisk leder 2 trekker frem hvor viktig det er å ha et nært og godt samarbeid fra før av, det er blant annet derfor foreldresamarbeid er så viktig uansett. Det er en lovpålagt plikt å ha et godt og nært samarbeid med foreldre, men det er også erkjent og erfart nødvendig (Tvetter Thoresen, 2017. s. 56).

Pedagogisk leder 1 forteller at hun foretrekker at den første samtalen foregår i en uformell sammenheng, for eksempel i en bringe- og hentesituasjon. På den måten møter hun foreldrene på et annet nivå og det kan virke mindre skummelt for begge parter. I første samtale vil pedagogisk leder 1 fortelle foreldrene hva hun er bekymret for, for så og invitere til en foreldresamtale hvor de kan snakke nærmere. På denne måten får foreldrene tid til å tenke over det pedagogisk leder har sagt, og de vil bli bedre rustet til samtale. Hun legger til at det er viktig å ha fokus på det som er positivt rundt barnet og at det vil gjøre det lettere for

foreldrene å samarbeide med barnehagen. Dette ser jeg i tråd med Webster-Strattons teori (Drugli, 2016, s. 120), som viser at relativt høy frekvens av positiv kontakt må til for at et godt samarbeid skal oppstå. Dette vil si at pedagogisk leder må være pådriver for at foreldre og barnehage skal få så mye kontakt som mulig, og at det er viktig å ha fokus på positive hendelser og positive sider ved barnet (Drugli, 2016, s. 120).

Pedagogisk leder 2 trekker frem at hun synes det er viktig å være tålmodig i prosessen og gi foreldrene tid. Da vil foreldrene få tid til å tenke og bearbeide prosessen på sin egen måte. Hun legger til at et godt foreldresamarbeid med tette samtaler er viktig. Dette kan være daglig dialog i bringe- og hentesituasjoner, men også samtaler over mail eller telefon. Drugli hevder at de korte, men nyttige samtalene vil bidra til å bygge opp relasjonen mellom foreldre og barnehage, og man kan sikre et godt samarbeid som nyttig grunnlag den dagen pedagogisk leder må ta opp noe som er vanskelig eller bekymringsfullt (Drugli, 2016, s. 120).

Noen foreldre er skeptiske til å henvise barnet til andre instanser. Pedagogisk leder 2 forteller at det er viktig å belyse at barnehagen ønsker barnets beste. Hun vil forklare foreldrene at kompetansen som finnes i barnehagen ikke kan tilby barnet den tilretteleggingen som trengs. Det er derfor nødvendig at personalet får veiledning og støtte fra andre instanser. «Vi skal være en støttespiller for foreldrene og vise at vi bare ønsker barnets beste», sitat pedagogisk leder 2. Pedagogisk leder 2 legger til at hun aldri har vært ute for at noen foreldre nekter å kontakte samarbeidspartneren PPT for en utredning av barnet. Det er foreldre som har vært skeptiske i begynnelsen, men dette har gått over etter at barnehagen har gjort det klart at dette er for barnets beste.

Nedenfor vil jeg komme inn på hvilke tiltak som informantene ser på som nyttige og som de ønsker å bruke i veiledning til foreldre.

4.2 Hvilke tiltak kan pedagogisk leder sette i gang for å veilede foreldrene?

Informantene pedagogisk leder 1 og pedagogisk leder 2 ønsker begge å bruke kompetansen som finnes i barnehagen for å sette i gang tiltak. Kinge hevder at pedagogisk leder bør ha kunnskap om tilfeller som kan fremme læring, utvikling og sosial utfoldelse (Kinge, 2009, s. 58).

Pedagogisk leder 2 forteller at ulike tiltak kan være å endre på barnegruppa, for eksempel flytte noen barn fra en annen til en ny gruppe. Disse utagerende barna trenger ofte ro rundt seg og dette er noe vi i barnehagen kan legge til rette for. Hun legger til at i noen tilfeller kan det også settes inn tiltak i personalgruppa, kanskje er det her noe som må endres.

Pedagogisk leder 1 kan fortelle at barn med særskilte behov gjerne trenger trygge og faste rammer. Et tiltak kan være å sette opp en oppfølgingsplan. En slik plan utarbeider pedagogisk leder i tett samarbeid med foreldre. Dette bidrar til at personer som arbeider med og for barnet arbeider på samme måte og har likt fokusområde. Hun forteller at et slikt tiltak kan spare barn, foreldre og barnehagen for å henvise bekymring til andre instanser. Pedagogisk leder 1 legger til at barnets vanske selvfølgelig må vurderes, noen ganger er det nødvendig å henvise tilfellet videre til en annen instans så tidlig som mulig.

Begge de pedagogiske lederne forteller at informasjon er et viktig begrep i relasjonen med foreldre. Pedagogisk leder 2 forteller at det er viktig å spille på lag hele veien og gi god forklaring på eventuelle tiltak barnehagen ønsker å iverksette. Dette ser jeg i tråd med forskningen til sosiologen Antonovsky, som viser at mennesker har det bra når de har oversikt over tilværelsen og opplever meningsfulle sammenhenger (Glavin & Erdal, 2017, s. 38). Fagpersonen må sammen med familien bidra til en felles løsning ut fra de forutsetninger de har. Respekt er en grunnleggende verdi i relasjonen og det vil være lettere å være enig og uenig om vi respekterer hverandre. Dette bidrar til at partene i relasjonen, også foreldrene, kan bruke sine ressurser til å diskutere hva de tror er det beste for barnet. Dette vil bidra til at pedagogisk leder får et annet bilde av barnet og vurderingen vil bli styrket (Glavin & Erdal, 2017, s. 38-39).

Informanten mor 1 forteller at hun opplevde at barnehagen var for tålmodig rundt hennes barn. Foreldrene ga uttrykk for at de ønsket å sette i gang en utredning av barnet og de ønsket å kontakte samarbeidspartnere som hadde en mer spisset kompetanse på dette feltet, men barnehagen ønsket å gi gutten tid. Dette gjorde at foreldrene ble frustrerte. Mor 1 legger til at hun har fått vite i ettertid at barnehagen hadde satt inn tiltak uten å informere om dette. Dette er interessant, særlig sett i lys av debatten om kartlegging i barnehagene. Vi har sett en økning av bruken av kartleggingsverktøy i barnehagen, og det er flere private og offentlige aktører som vil selge ulike kartleggingsmateriell og pedagogiske programmer til barnehagene.

Motstanderne i debatten mener bruken av kartlegging i barnehagene bryter med barns personvern og snevrer inn samfunnets forståelse av det normale barnet, mens forsvarerne anser at «tidlig innsats» er for «barnets beste» (Pettersvold & Østrem, 2013, s. 15-16).

Jeg spør derfor om det kan være tilfeller hvor pedagogisk leder venter for lenge med å vurdere samarbeid med andre instanser? Og hvordan kan barnehagen unngå plikten å informere? Jeg stiller meg kritisk til dette. Skal pedagogisk leder bygge opp et tillitsforhold som et grunnlag for alt godt samarbeid må man forholde seg til de normene som regulerer samarbeidet. I Rammeplan for barnehagen står det at samarbeidet mellom hjem og barnehage alltid skal ha barnets beste i fokus. Barnehagens arbeid skal foregå i nært samarbeid med barnets foreldre og de har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 22).

Tverrfaglige drøftinger vil styrke tiltakene som rettes mot barn med særskilte behov. Gjennom samtaler med foreldre og tverrfaglige samarbeidspartnere vil man finne muligheter og løsninger som vil være det beste for barnet. Et samarbeid med en hjelpeinstans som for eksempel PPT vil gi både pedagogisk leder og foreldre en bred og tverrfaglig kompetanse og det vil være lettere å følge opp barnet på best mulig måte (Glavin & Erdal, 2017, s. 138). Et tverrfaglig samarbeid vil styrke pedagogisk leders kompetanse, noe som også vil styrke foreldreveiledningen. Jeg tenker at et tverrfaglig samarbeid styrker barnets muligheter til å utvikle seg og at pedagogisk leder burde benytte seg av tverrfaglig samarbeid der det er behov. Likevel kan pedagogisk leder møte foreldre som er skeptiske til dette og synes det er sårt at deres barn har et særskilt behov. Nedenfor vil jeg komme nærmere inn på hva informantene vil gjøre i en slik situasjon.

4.3 Barnehagene ufarliggjør begrepet særskilt behov

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å tilby barnet tidlig hjelp, for eksempel for å støtte språklige og sosiale ferdigheter. Hjelpen skal bidra til at barnet er bedre rustet til å begynne på skolen og at vansker blir avhjulpet på et tidlig tidspunkt (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 4). Når det gjelder begrepet barn med særskilt behov forteller begge de to pedagogiske lederne at de gjerne ønsker å ufarliggjøre begrepet for foreldrene. Pedagogisk leder 1 forteller at hun heller vil si det på en annen måte og bruke andre ord. Hun vil for eksempel fortelle foreldrene

at alle barn blir vurdert ut fra hvilket nivå de er på, akkurat som på skolen, og at de får pedagogisk hjelp eller støtte ut fra dette nivået. Hun legger også til at det er viktig å ufarliggjøre slik at foreldrene skjønner at det er et tilbud som blir gitt på lik linje med alle andre barn. «Jeg velger ikke å si at det er et særskilt behov. Jeg sier i stedet at det er mange barn som får pedagogisk hjelp fra ulike kanaler», sitat fra Pedagogisk leder 1.

«Bruke andre begreper, rett og slett!», sitat fra Pedagogisk leder 2. Hun velger å forklare begrepet med andre ord og hun trekker frem at det er viktig å forklare så godt som mulig at dette er noe som vil være for barnets beste. Hun forteller at hun ønsker å være åpen og ærlig i relasjonen for å skape tillit. Pedagogisk leder må spille på lag med foreldrene hele veien. Dette er i tråd med Glavin og Erdal, som hevder at dersom alle som arbeider med barnet samarbeider vil dette være gode forutsetninger for at barnet får et styrket oppvekstmiljø. Da vil de som er involverte i samarbeidet kunne dele erfaringer, observasjoner og kompetanse om barnet og sammen arbeide mot å nå de satte målene (Glavin & Erdal, 2017, s. 22).

Pedagogisk leder 1 forteller at de fleste foreldre gjerne er klar over hvordan barnehagen arbeider på dette feltet før barnet begynner i barnehagen. Foreldrene blir informert om hvilke samarbeidspartnere barnehagen har et tverrfaglig samarbeid med og hvor viktig dette er for å styrke kompetansen til personalet. Det er viktig å informere om at det er kort tjenestevei i slike tilfeller. Det vil si at det skal være en lav terskel for at barnehagen skal søke støtte og hjelp fra samarbeidspartnere. Tverrfaglig samarbeid er ikke et mål, men et middel eller en metode som pedagogisk leder kan bruke for å nå de målene vi har i arbeidet med barn i barnehagen (Glavin & Erdal, 2017, s. 21).

Et godt tverrfaglig samarbeid vil være en god støtte for ulike yrkesutøvere når de står overfor følelsesmessige belastende saker. Dette vil være en god støtte for pedagogisk leder, da det kan være ulike følelsesmessige reaksjoner rundt et barn, og som gjør at pedagogisk leder kan feilvurdere hvilke behov barnet har. Det vil også styrke vurderingen om det er flere øyne som deltar. Da vil det være større sjanse for at barnet får det riktige tilbudet. Det tverrfaglige samarbeidet vil kunne skape bedre kvalitet på veiledningen og hjelpen barnet og familien blir tilbudt (Glavin & Erdal, 2017, s. 23).

Pedagogisk leder vil kunne støtte seg til flere tverrfaglige samarbeidspartnere i vurderingen, noe som også bidrar til god veiledning til foreldrene. I neste underkapittel vil jeg gå nærmere inn på det tverrfaglige samarbeidet rundt barn med særskilte behov.

4.4 Tverrfaglig samarbeid

Barn med særskilt behov og deres familier er en sårbar gruppe og det kan være en tøff beskjed å få vite at barnet ditt ikke utvikler seg som de fleste andre barn. Erfaringer viser at det som regel er behov for å styrke arbeidet rundt barn det er en bekymring for. Det vil si tilfeller hvor foreldre eller pedagogisk leder har en begrunnet bekymring for barnets atferd eller utvikling (Glavin & Erdal, 2017, s. 156). Da kan pedagogisk leder inngå i et tverrfaglig samarbeid med andre instanser.

Tverrfaglig samarbeid er en arbeidsform hvor flere yrkesgrupper arbeider på tvers av faggrensene for å nå et felles mål (Glavin & Erdal, 2017, s. 25). Både mor 1 og mor 2 har begge vært i samarbeid med andre instanser enn barnehagen i forbindelse med sine barn med særskilte behov. Barne- og familietjenesten (BFT), kom inn i bildet da sønnen til mor 1 begynte på storbarnsavdeling. Foreldre og barnehage var ofte i samtale med BFT noe som bidro til at fagpersonene fikk et helhetsbilde av gutten og saken handlet like mye om hvordan han hadde det hjemme som i barnehagen. Foreldrene fikk mye veiledning fra BFT og hun kan fortelle at de lærte mye om sønnens problematikk som var høy aktivitet og utagerende atferd. Etter at samarbeidet begynte ble dialogen mellom hjem og barnehage betraktelig styrket. «Samarbeidet gjorde at han fikk egen spesialpedagog i barnehagen som vi fikk et nært og godt samarbeid med», sitat mor 1. Et godt tverrfaglig samarbeid vil være en støttespiller for pedagogisk leder og vil bidra til at foreldrene får relevant veiledning (Glavin & Erdal, 2017, s. 23). Glavin og Erdal hevder videre at tverrfaglig samarbeid er effektiv ressursnyttelse ved at fagpersoner får dele ulike perspektiver og tilnærminger. Dette gir barn og familier best mulig tilbud for veiledning (Glavin & Erdal, 2017, s. 25).

Mor 2 forteller at samarbeidet med pedagogisk psykisk tjeneste (PPT) begynte når sønnen var 5 år og gikk sitt siste år i barnehagen. Som foreldre var de aldri uenige i påstandene til barnehagen og PPT, de så at han var en urolig gutt og kunne trenge tilrettelegging. Mor 2 sier: «Men noe jeg ble litt skeptisk til var når det ble snakk om medisiner for ADHD. Dette var

jeg skeptisk til fordi det er sentralstimulerende middel. Det fungerer jo som et dop som kan hemme følelser som glede». Etter det ble snakk om en diagnose som ADHD og medisinerings kan ikke mor 2 huske om barnehagen var med i denne prosessen. De fikk veiledning fra PPT, men hadde ikke noen flere samtaler enn normalt med barnehagen. Hun legger til at samarbeidet mellom hjem og barnehage var godt og de hadde en god dialog ved bringe- og hentesituasjoner. Pedagogisk leder kom med forslag til ulike tiltak som skulle hjelpe på konsentrasjonen til sønnen. Mor 2 forteller at disse tiltakene jobbet de med hjemme i tillegg til i barnehagen.

Jeg ser at informantene mor 1 og mor 2 har noe ulike erfaringer med det tverrfaglige samarbeidet med andre instanser enn barnehagen. Mor 1 er glad for at samarbeidet endelig er i gang og det styrker også samarbeidet mellom hjem og barnehage. Mor 2 ser at dette trengs, men er på et tidspunkt uenig i måten dette blir gjennomført. Jeg tenker at en mulig årsak til at mor 2 viste skeptisk til medisinerings kan ha noe med hennes yrkestittel, sykepleier, å gjøre. Hun har mye kunnskap om hva medisiner kan gjøre med oss mennesker. Dette ser jeg i tråd med Glaser, som hevder at foreldrenes kompetanse og kritiske spørsmål er et viktig bidrag til å revurdere praksis i barnehagen (Glaser, 2016, s. 35). Det er i dag flere foreldre som velger å ta høyere utdanning og de får som regel barn etter de er ferdig utdannet (Glaser, 2016, s. 26). Mor 1 oppdaget selv at sønnen hadde en annerledes utvikling enn andre barn og at aktivitetsnivået var høyt. Det at hun er utdannet førskolelærer kan ha vært en påvirkningskraft til at hun så det hun så. Barnehagelæreryrket representerer en profesjon som legger grunnlag for en egen forståelse og kunnskap om barns utvikling (Glaser, 2016, s. 46). Dette gjorde også at mor 1 selv tok tak, noe som jeg vil komme nærmere inn på i neste underkapittel.

4.5 Hva foreldre legger i god veiledning

Mor 1 forteller at det var hun som stilte barnehagen spørsmålet om sønnens utvikling. Siden hun er utdannet førskolelærer kunne hun ta på seg profesjonsbrillene og så at dette var et uvanlig høyt aktivitetsnivå. De opplevde at barnehagen var utydelig og ikke tok tak, noe som førte til frustrasjon for foreldrene. På dette tidspunktet arbeidet mor i samme barnehage som sønnen gikk, men på en annen avdeling. Hun var godt kjent og visste hvilken tjenestevei hun kunne gå. Hun gikk derfor til styrer for å fortelle hvordan situasjonen var og at hun følte det var på tide å sette inn tiltak. Styrer satte derfor i gang arbeidet med en utredning av gutten.

Etter hvert tok de kontakt med fagteam, eller småbarnsteam som det den gang het. De søkte ekstraressurser og alt dette var klart til han begynte på storbarnsavdeling. Siden det var de som foreldre som satte i gang utredningen ble det ikke gitt noe veiledning til de som foreldre før dette.

Mor 1 forteller at de fikk veiledning først etter at sønnen begynte på storbarnsavdeling. Da hadde de tette telefonsamtaler og daglig dialog i bringe- og hentesituasjoner. De hadde også jevnlig foreldresamtaler. I veiledningen hadde alltid barnehagen en plan på hvordan de skulle hjelpe gutten, både kort- og langsiktig. Barnehagen inkluderte også alltid foreldrene i prosessen og spurte hva de tenkte. Mor 1 legger til at dette var trygt og godt for de som foreldre.

Nå kommer jeg inn på min førskolelærerrolle og jeg synes det er så viktig å ta foreldrenes side og spørre hvorfor de opplever det som strevsomt og vise at vi er her for dem. Det kan være at de ikke mestrer hverdagen, at det er for tøft, men det kan også være noe annet. Det er så viktig at personalet stopper opp og spør hvorfor synes de dette er strevsomt? sitat fra mor 1.

Dette ser jeg i tråd med Juul (2012), som hevder at veiledningsprosessen krever en kombinasjon av forståelse, ny innsikt, nye opplevelser og god pedagogikk. Det er ikke bestandig nok å tilby foreldrene alternative verktøy, som pedagogisk leder må du bruke pedagogikk for å bearbeide foreldrenes perspektiv. Veiledningsprosessen vil også ta tid. Vi kan ikke tro at foreldrenes perspektiv har utviklet seg etter en veiledningssamtale på 45 minutter. For at pedagogisk leder skal lykkes med veiledningen må samtalen omhandle livet. Familiens egne, livskraftige liv (Juul, 2012, s. 19-20).

I motsetning til mor 1 trengte mor 2 tid. Hun forteller at barnehagen satte i gang tiltak som de skulle gjennomføre både hjemme og i barnehagen. Det var blant annet å øve på å være tålmodig i ventesituasjoner. Personalet så også ut hvor han kunne sitte rundt matbordet for at han kunne konsentrere seg mest mulig om seg selv. «Vi var glade for at de så hans beste og jeg synes tiltakene var bra og godt gjennomtenkt», sitat mor 2. Mor 2 forteller at veiledningen foregikk som regel i bringe- og hentesituasjoner, noe hun synes fungerte greit. Utenom dette hadde de vanlige foreldresamtaler noen ganger i året. Hun legger til at hun satte pris på at de og personalet gikk godt overens og at det gjorde samarbeidet lett når de var i en god relasjon

til hverandre. Dette ser jeg i samsvar med Johannessen og Mikkelsen (2015) som hevder at et godt grunnlag for godt samarbeid mellom hjem og barnehage er at foreldrene trekkes aktivt inn i det uformelle samarbeidet om barnet. Dialogen som pedagogisk leder har med foreldrene om barnet vil danne grunnlaget for hvordan samarbeidsklimaet utvikler seg (Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 65).

Vår oppfattelse av hvilken rolle vi som pedagoger har, i relasjon til barnets foreldre, kan være avgjørende for hvordan forholdet utvikler seg. Synspunkter, opplevelser og meninger om barnets utvikling kan være ulike fra barnehage til hjem og det er ikke alltid foreldrene får høre det de ønsker å høre. Begge parter i samarbeidet ønsker, i de fleste tilfeller, barnets beste, men har som regel ulik kompetanseretning (Kinge, 2009, s. 87). Kinge hevder at det er viktig at pedagogisk leder anerkjenner foreldrene og spiller på lag. Poenget med samarbeidet er ikke at fagpersonen skal «ta over» og fortelle foreldrene hvordan de skal oppdra barnet, men støtte, veilede og oppmuntre (Kinge, 2009, s. 89).

Dokumentasjon er også et verktøy som kan brukes i veiledning med foreldre, nedenfor vil jeg kommentere informantenes bruk av dokumentasjon.

4.6 Dokumentasjon som verktøy i veiledning med foreldre

Dokumentasjon er en metode for å synliggjøre noe for å kunne dele med andre. Det kan også gi pedagogisk leder og foreldre mulighet til å reflektere over barnets utvikling. Det er en metode som hjelper oss med å innta barneperspektivet i arbeidet og det er et ledd i vurderingsarbeidet i barnehagen (Gunnestad, 2014, s. 168). Dokumentasjon bidrar til å synliggjøre personalets arbeid for å oppfylle kravene fra barnehageloven og rammeplanen. Dokumentasjon av enkeltbarnets trivsel og utvikling skal dokumenteres når det er behov for tilrettelagt tilbud i barnegruppa. Dokumentasjon vil gi grunnlag for å tilpasse og videreutvikle det pedagogiske arbeidet rundt særskilte behov (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 26). Både pedagogisk leder 1 og 2 svarer at de synes dokumentasjon er viktig og at de kan dra nytte av det i veiledning med foreldrene. Det kan fungere som støtte for seg selv, men det vil også være lettere for foreldrene å kjenne seg igjen om pedagogisk leder kan fortelle praksisfortellinger eller andre observasjoner rundt barnet.

Pedagogisk leder 1 forteller at hun loggfører alle samtaler hun har med foreldre om det er noe spesielt som blir tatt opp. Da blir det lettere å ta opp saker som ble snakket om tidligere, slik at foreldrene kan fortelle hvordan de synes det har gått. Hun trekker også frem at det er en trygghet for barnehagen at alt dokumenteres. Da er det lettere å gå tilbake for å se hvilke tiltak barnehagen satte i gang, hvem som deltok på møter, osv. Planer er også viktig å ta vare på.

Pedagogisk leder 2 trekker frem logg som et viktig verktøy hun kan ta med seg både til foreldresamtale, fagteam og til personalmøter. Som pedagogisk leder 1 loggfører også pedagogisk leder 2 alle samtaler med foreldre. Til og med de korte samtalene i garderoben eller samtaler over telefon eller mail er viktig for å få et helhetsbilde av omgivelsene rundt barnet forteller hun. Det er i samsvar med Moen og Granrusten (2016) som hevder at det er viktig å synliggjøre overfor foreldrene hva som gjøres i barnehagen. Med hjelp av ulike former for dokumentasjon kan pedagogisk leder videreføre det som skjer i barnehagen til foreldrene (Moen & Granrusten, 2016, s. 119).

5. Konklusjon og avslutning

5.1 Oppsummering

I oppgaven min har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen:

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov i barnehage?

Jeg har blant annet kommet frem til at det er viktig at pedagogisk leder har bygget opp en god relasjon til foreldrene for at veiledningen skal ha best mulig effekt. Tillit og trygghet i forholdet og er gode forutsetninger for at relasjonen skal være god (Glaser, 2016, s. 84).

Sammen med foreldresamtaler er det den daglige dialogen i bringe- og hentesituasjoner som legger selve grunnlaget for relasjonen mellom hjem og barnehage. I relasjonen må pedagogisk leder være åpen og fremstå på en måte som virker tillitsvekkende og for å fremme tillit må man være villig til å gi litt av seg selv (Glaser, 2016, s. 119). Dette vil gjøre det lettere for både foreldre og pedagogisk leder å inngå i en veiledningsprosess, som ofte kan være vanskelig når det gjelder barns utvikling.

I startfasen av en veiledningsprosess er det viktig at pedagogisk leder har en ærlig, åpen og bred dialog angående barnets utfordring og anerkjenner foreldrenes følelser (Drugli, 2016, s. 122). Når foreldrene forstår at pedagogisk leder bare vil barnets beste vil dette medføre at de i større grad ønsker å lytte til det som tas opp (Drugli, 2016, s. 123). Det kan være et sårbart tema for foreldrene å høre at barnet har en annerledes utvikling eller har en utagerende atferd. Det er derfor naturlig at pedagogisk leder har en emosjonell tilnærming til foreldrene under veiledningsprosessen (Johannesen & Mikkelsen, 2015, s. 29).

Videre har jeg funnet ut at vi ser en økning av barn med særskilte behov i barnehage (Nordahl, 2018, s. 58). Dette gjør at pedagogisk leder får en desto viktigere jobb å oppdage tilfellene og må utvikle kompetansen på det spesialpedagogiske fagområdet. Vi ser at tverrfaglig samarbeid mellom ulike yrkesgrupper kan styrke veiledningen pedagogisk leder kan tilby foreldre. Tverrfaglig samarbeid er en god faglig støtte for pedagogisk leder og det vil styrke helhetsbildet av barnet. Dette bidrar til at barnet får best mulig tilrettelegging (Glavin & Erdal, 2017, s. 23).

Begge informantene som selv har hatt barn med særskilte behov i barnehage trekker frem hvor viktig det er at pedagogisk leder inkluderer foreldrene i hvordan og hva de arbeider med i barnehagen. Veiledningsprosessen vil ta tid og pedagogisk leder må hele tiden bearbeide foreldrenes perspektiv. Innholdet i veiledningen skal støtte foreldrene til å kunne legge til rette for en best mulig hverdag for barnet (Juul, 2012, s. 19-20). Det er viktig å aktivt trekke foreldrene inn i arbeidet til barnehagen for at de skal forstå og se sammenheng (Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 65). Foreldre kan noen ganger se barnet på en helt annen måte i hjemmet enn i barnehagen. Dokumentasjon kan være en metode som får foreldre til å se hva en barnehagehverdag for barnet består av og det vil være et nyttig verktøy for pedagogisk leder (Moen & Granrusten, 2016, s. 119).

5.2 Personlige refleksjoner

Det har vært spennende å forske på dette temaet og det har gjort meg noen erfaringer rikere som jeg tror kommer til å påvirke mitt pedagogiske grunnsyn når jeg begynner i jobb. Jeg ser at pedagogisk leder har en viktig jobb når det gjelder veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov. Jeg tror riktig og tidlig tilrettelegging vil gi barn med særskilte behov større muligheter til å utvikle seg. Som pedagogisk leder vil jeg også fremme tverrfaglig samarbeid da jeg tror det styrker barnehagen arbeid ved at de har mulighet til å samarbeide med andre hjelpeinstanser som for eksempel PPT og BFT. Dette ser jeg også på som en kompetanseheving for barnehagepersonalet og jeg tror det er sunt for de ulike profesjonene å samarbeide. Alt i alt vil jeg si det viktigste for en pedagogisk leder er å se barnets beste i alle vurderinger.

6. Litteraturliste

- Bergsland, M., D. & Jæger, H. (red) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Drugli, M., B. (2016). *Den vanskelige foreldresamtalen*. I Glaser, V. (2016). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget
- Glaser, V. (2016). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget
- Glavin, K & Erdal, B. (2017). *Tverrfaglig samarbeid i praksis*. Oslo: Kommuneforlaget
- Gotvassli, K., Å. *Boka om ledelse i barnehagen*. (2015). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Johannessen, A., Tufte, P., A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: abstrakt forlag.
- Johannesen, C., U. & Mikkelsen, E. (2015). *Relasjonsbygging i barnehagen. Utvikling av samhandlingskompetanse mellom barnehage, barnevern og foreldre*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Juul, J. (2012). *Foreldreveiledning. I barnehagen, på helsestasjonen og i skolen*. Oslo: Kommuneforlaget
- Kinge, E. (2009). *Hvor er hjelpen når den trengs? Om relasjonskompetanse. Om foreldresamarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Kunnskapsdepartementet. *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. (2017). Oslo: PEDLEX.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage - revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2020*. Kunnskapsdepartementet: Oslo

- Moen, K., H. & Granrusten, P., T. *Eksterne forventninger til barnehagen som læringsarena for barn - konsekvenser for ledelse*. I Mørreaunet, S., Gotvassli, K.-Å., Hoås Moen, K. & Skogen, E. (red) (2016). *Ledelse av en lærende barnehage*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordahl, T. (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*. Oslo: regjeringen. Lastet ned 11.04.2018:
http://nettsteder.regjeringen.no/inkludering-barn-unge/files/2018/04/INKLUDERENDE_FELLESSKAP-FOR-BARN-OG-UNGE-til-publisering-04.04.18.pdf
- Pettersvold, M. & Østrem, s. (2013). *Mestrer, mestrer ikke. Jakten på det normale barnet*. Oslo: Res Publica
- Sjøvik, P. (2007). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Veilederen Spesialpedagogisk hjelp*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Lastet ned 24.04.2018:
<file:///Users/dinagrue/Downloads/Spesialpedagogisk-hjelp.pdf>
- Vråle, G., B. (2015). *Veiledning. Når det røyner på*. Oslo: Gyldendal akademisk.

7. Vedlegg

7.1 Intervjuguide – til foreldre

Problemstilling:

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov i barnehage?

1. Kort informasjon om informanten.
2. Hva tok barnehagen kontakt om første gang og på hvilken måte tok barnehagen og barnehagelæreren kontakt med dere som foreldre? (innkalling til møte, garderobesituasjon, mail?).
3. Hvordan opplevde du barnehagens arbeid for å opprettholde et godt samarbeid med dere?
4. Opplevde du/dere at barnehagen prøvde å gi veiledning til dere som foreldre før de eventuelt kontaktet andre instanser som for eksempel BFT (barne- og familietjenesten)? På hvilken måte?
5. Var du på et tidspunkt uenig med barnehagens påstander og avgjørelser om ditt barn? Hvis ja, på hvilken måte?
6. Hvis du ser tilbake på denne tiden, hva skulle du ønske barnehagen og barnehagelæreren hadde gjort annerledes i samarbeidet og i veiledning med deg som forelder? Og hva opplevde du som bra arbeid fra barnehagens side?

7.2 Intervjuguide – til pedagogisk leder

Problemstilling:

Hvordan arbeider pedagogisk leder med veiledning til foreldre som har barn med særskilte behov i barnehage?

1. Kort informasjon om informanten.
2. Hva mener du er viktige momenter fra din side som pedagogisk leder/barnehagelærer i første veiledning/møte med foreldre om deres barn med særskilte behov?
3. Hvordan vil du forklare din rolle i samarbeid med foreldre fra det kommer opp en bekymring om barnets utvikling til barnehagen henviser til PP-tjenesten?
4. Det sentrale med den spesialpedagogiske hjelpen er at tiltaket kan bidra til å støtte barnets trivsel og helhetlige utvikling. Hvordan arbeider du for å belyse dette for foreldre som er skeptiske til en utredning av barnet deres?
5. I hvor stor grad og på hvilken måte mener du dokumentasjon er viktig i en slik saksgang for å bruke det i veiledning til foreldre?
6. Hvordan kan du arbeide for å ufarliggjøre begrepet ”spesialpedagogisk hjelp” og samarbeid med for eksempel PP-tjenesten for foreldrene?

7.3 Samtykkeskjema

Forespørsel om deltagelse til min bacheloroppgave.

Jeg går nå mitt tredje år på Dronning Mauds Minne Høgskole og skal derfor skrive en avsluttende bacheloroppgave. I forbindelse med oppgaven ønsker jeg å intervju deg.

Alle opplysninger fra deg vil bli behandlet anonymt i bacheloroppgaven og du har mulighet til å trekke tilbake informasjon når som helst.

Med vennlig hilsen

Dina Grue, Dronning Mauds Minne Høgskole

Jeg samtykker i å delta i intervju i forbindelse med Dinas bacheloroppgave.

Sted/ dato

Underskrift
